

Socialdepartementet

**Ränta och dröjsmålsränta vid
återbetalning av sjukersättning
enligt 37 kap.
socialförsäkringsbalken**

Förord

Denna promemoria har utarbetats av en arbetsgrupp inom Socialdepartementet. För att skapa enhetlighet i fråga om ränteuttag inom socialförsäkringen samt med beaktande av relevanta förarbeten och befintlig lagstiftning, lämnas i denna promemoria förslag till utökade möjligheter till ränteuttag för sjukersättning som återbetalas enligt 37 kap. socialförsäkringsbalken. Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2014 och tillämpas på återkrav som har beslutats av Försäkringskassan efter ikraftträdandet.

Stockholm den 22 november 2013

Maria Rindeborn Jonsson
Ämnesråd

1. Författningsförslag

1.1 Förslag till författningsförslag

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken
dels att 37 kap. 16–20 §§ ska upphöra att gälla,
dels att 108 kap. 9, 12–14, 18 och 20 §§ samt rubrikerna närmast före 9,
12, 18 och 20 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Bostadsbidrag

Sjukersättning och bostadsbidrag

108 kap.

9 §

Har bostadsbidrag lämnats felaktigt eller med för högt belopp ska Försäkringskassan besluta om återbetalning även i andra fall än som avses i 2 § eller i bestämmelserna om avstämning enligt 98 kap. 6 §.

Försäkringskassan ska besluta om återbetalning av sjukersättning och bostadsbidrag som ska betalas tillbaka enligt 37 kap. 14 § respektive 98 kap. 6 §. Försäkringskassan ska vidare besluta om återbetalning av bostadsbidrag som har lämnats felaktigt eller med för högt belopp, även om förutsättningarna enligt 2 § inte är uppfyllda.

Bostadsbidrag

Sjukersättning och bostadsbidrag

12 §

Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl för eftergift av bostadsbidrag ska det särskilt beaktas vilken förmåga sökanden och dennes medsökande har att kunna betala tillbaka ersättningen.

Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl för eftergift av sådan ersättning som ska betalas tillbaka enligt 9 § ska det särskilt beaktas vilken förmåga den eller de försäkrade har att kunna betala tillbaka ersättningen.

13 §

Om sökanden eller dennes medsökande medvetet eller av oaktsamhet lämnat felaktiga uppgifter till grund för rätten till bostadsbidrag, får kravet på återbetalningen inte efterges.

Om den eller de försäkrade medvetet eller av oaktsamhet lämnat felaktiga uppgifter till grund för beräkningen av den preliminära sjukersättningen eller för rätten till bostadsbidrag, får kravet på återbetalningen inte

efterges.

14 §

För att rätten till eftergift ska kunna prövas när det gäller *bostadsbidrag* ska skyldigheten enligt 110 kap. 46 och 47 §§ att anmäla ändrade förhållanden ha fullgjorts av *sökanden och dennes medsökande*. Om *de* inte har *anmält ändrade förhållanden* kan frågan om eftergift ändå prövas om *de* inte skäligen borde ha insett att *de var skyldiga att göra* en sådan anmälan.

För att rätten till eftergift ska kunna prövas när det gäller *sådan ersättning som ska betalas tillbaka enligt 9 §* ska skyldigheten enligt 110 kap. 46 och 47 §§ att anmäla ändrade förhållanden ha fullgjorts. Om *någon anmälan* inte har gjorts kan frågan om eftergift ändå prövas om *den anmälningsskyldige* inte skäligen borde ha insett att en sådan anmälan *skulle ha gjorts*.

Bostadsbidrag

Sjukersättning och bostadsbidrag

18 §

Ränta ska inte tas ut på sådan avgift som avses i 98 kap. 7 § andra stycket.

Ränta ska inte tas ut på sådan avgift som avses i 37 kap. 15 § *andra stycket* eller 98 kap. 7 § andra stycket.

Bostadsbidrag

Sjukersättning och bostadsbidrag

20 §

Dröjsmålsränta ska inte tas ut på sådan avgift som avses i 98 kap. 7 § andra stycket.

Dröjsmålsränta ska inte tas ut på sådan avgift som avses i 37 kap. 15 § *andra stycket* eller 98 kap. 7 § andra stycket.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.
 2. De nya bestämmelserna tillämpas första gången på återkrav som har beslutats av Försäkringskassan efter ikraftträdandet.

2. Inledning

En arbetsgrupp inom Socialdepartementet har vid en genomgång av regelverket för sjukersättning uppmärksammat att Försäkringskassan vid beslut om återbetalning av sjukersättning som ska betalas tillbaka efter avstämning i vissa fall saknar möjlighet att ta ut ränta och dröjsmålsränta när Försäkringskassan träffar ett avtal med den försäkrade om en avbetalningsplan, om den försäkrade får anstånd med betalningen eller om den försäkrade inte betalar i rätt tid. Arbetsgruppen anser att bestämmelserna om ränta och dröjsmålsränta i 108 kap. SFB bör göras tillämpliga även i sådana situationer då förutsättningarna i 108 kap. 2 § SFB inte är uppfyllda. Ränta eller dröjsmålsränta bör dock inte debiteras på sådan avgift som tas ut på det belopp som den försäkrade ska betala tillbaka (37 kap. 15 § andra stycket SFB).

Arbetsgruppen har också uppmärksammat att 37 kap. SFB innehåller sådana bestämmelser om återbetalning och ränta som enligt systematiken i balken bör höra hemma i 108 kap. Dessa föreskrifter i 37 kap. föreslås därför föras över till 108 kap. SFB.

3. Bakgrund – nuvarande regelverk

3.1 Ränta och dröjsmålsränta inom socialförsäkringen

Den 1 juli 2007 infördes bestämmelser om ränta och dröjsmålsränta i den numera upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring samt i en rad förmånsspecifika lagar inom socialförsäkringsområdet, bl.a. i lagen (1993:737) om bostadsbidrag (prop. 2006/07:49 Vissa regler om ränta i samband med återkrav). Dessa räntebestämmelser fördes sedermera över till 108 kap. SFB. I den fortsatta redogörelsen för de lagändringar som började gälla den 1 juli 2007 hänvisas till nu tillämpliga lagrum.

Situationen med återbetalning av sjukersättning efter avstämning enligt 37 kap. SFB kan jämföras med återbetalning av bostadsbidrag efter avstämning. I det senare fallet är bestämmelserna om ränta och dröjsmålsränta i 108 kap. SFB i princip alltid tillämpliga när myndigheten träffar ett avtal med den försäkrade om en avbetalningsplan, om den försäkrade får anstånd med betalningen eller inte betalar i rätt tid (se 108 kap. 2, 9, 15 och 19 §§). För den som ska betala tillbaka för högt utbetalt bostadsbidrag tas också en avgift ut på det belopp som den försäkrade ska betala tillbaka (98 kap. 7 § andra stycket SFB). Ränta eller dröjsmålsränta tas dock inte ut på denna avgift (108 kap. 18 respektive 21 § SFB).

3.2 Särskilda bestämmelser för sjukersättning enligt 37 kap. SFB – steglös avräkning m.m.

Sedan januari 2009 finns det särskilda bestämmelser för sjukersättning i 37 kap. SFB. Regelverket gäller för försäkrade som för juni 2008 hade icke tidsbegränsad sjukersättning enligt bestämmelserna som gällde före juli 2008. Sådana försäkrade kan arbeta, studera m.m. utan att de förlorar rätten till sjukersättning. Konstruktionen för de särskilda bestämmelserna för sjukersättning är delvis uppbyggd enligt samma mönster som för bostadsbidrag (se prop. 2007/08:124 Från sjukersättning till arbete, s. 106 f.).

För det kalenderår som en försäkrad som omfattas av de särskilda reglerna har pensionsgrundande inkomst (PGI), betalar Försäkringskassan ut preliminär sjukersättning månadsvis. När Skatteverket sedan har fastställt PGI:n för aktuellt år, beslutar Försäkringskassan om en slutlig sjukersättning för den försäkrade (37 kap. 12–14 §§ SFB). Visar det sig att den preliminära sjukersättningen överstiger den framräknade slutliga sjukersättningen, ska den försäkrade återbetala det överskjutande beloppet till Försäkringskassan. På beloppet som den försäkrade ska betala tillbaka tas en avgift ut. Belopp under 1 200 kr ska dock inte betalas tillbaka till Försäkringskassan. Beslut om sjukersättning enligt 37 kap. SFB omfattar även arbetsskadelivränta som

är samordnad med sjukersättning, vilket innebär att det som gäller sjukersättning enligt 37 kap. även gäller livränta (41 kap. 23 § SFB).

Såvitt gäller nu aktuell fråga innehåller varken 37 kap. eller 108 kap. SFB bestämmelser som anger att ränte- eller dröjsmålsräntebestämmelserna i 108 kap. är tillämpliga på sådan återbetalning som anges i 37 kap. 14 §. Dagens reglering innebär att ränta och dröjsmålsränta vid återbetalning av sjukersättning endast kan tas ut om den försäkrade har lämnat oriktiga uppgifter, underlåtit att uppfylla uppgifts- eller anmälningsskyldighet eller i de fall den försäkrade insett eller skäligen borde ha insett att felaktiga belopp har betalats ut (108 kap. 2 § SFB). Vid återbetalning av sjukersättning enligt 37 kap. SFB är nyss nämnda förutsättningar inte alltid uppfyllda, utan återbetalning ska i princip alltid göras oavsett skälen till att ett överskjutande belopp har uppkommit.

3.3 Placeringen i SFB av bestämmelser om återkrav och eftergift m.m.

I förarbetena till införandet av SFB uttalade regeringen att vissa bestämmelser borde sammanföras i gemensamma avsnitt. Bland annat avsåg det bestämmelserna om återbetalning av ersättning, eftergift och kvittning. (Prop. 2008/09:200 Socialförsäkringsbalk, Del 1, s. 349.) Sådana bestämmelser fördes in i 108 kap. som gavs rubriken "Återkrav och ränta". I kapitlet återfinns inte bara generella regler om återkrav, eftergift och ränta m.m., utan även särskilda bestämmelser som avser specifika förmåner t.ex. premiepension och bostadsbidrag. Motsvarande bestämmelser avseende nu aktuell sjukersättning fördes dock in i 37 kap. med rubriken "Försäkrade som senast för juli 2008 beviljats icke tidsbegränsad sjukersättning".

4. Bestämmelser att ränta och dröjsmålsränta ska kunna tas ut vid återbetalning av sjukersättning enligt 37 kap. SFB

Arbetsgruppens förslag: Om en försäkrad är återbetalningsskyldig enligt 37 kap. 14 § socialförsäkringsbalken så ska den försäkrade betala ränta på det återkrävda beloppet om Försäkringskassan avseende det aktuella beloppet antingen träffat avtal med den försäkrade om en avbetalningsplan eller medgivit den försäkrade anstånd med betalningen. Försäkringskassan ska ta ut dröjsmålsränta på belopp som har återkrävts men som ej har betalats i rätt tid.

För sådan ränta och dröjsmålsränta ska bestämmelserna i 108 kap. socialförsäkringsbalken gälla när det gäller beräkning och eftergift av ränta.

Ränta eller dröjsmålsränta ska inte tas ut på sådan avgift som avses i 37 kap. 15 § andra stycket socialförsäkringsbalken.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Anledningen till införandet av bestämmelser om ränta och dröjsmålsränta vid återkrav av förmåner inom socialförsäkringen var att det ansågs som otillfredsställande att enskilda som felaktigt hade disponerat statliga medel inte skulle behöva betala ränta på det disponerade beloppet som de skulle betala tillbaka. Det uttalades också att det fanns skäl att befara att viljan att återbetala felaktigt utbetalda belopp hos vissa personer skulle vara svag enbart till följd av att ränta inte löpte på fordringarna och att ett införande av bestämmelser om dröjsmålsränta kunde verka som ett påtryckningsmedel till att avtal om avbetalningsplaner kom till stånd. Tanken torde rimligen ha varit att bestämmelserna skulle gälla generellt för återbetalningar inom socialförsäkringsområdet. De särskilda bestämmelserna om sjukersättning som regleras i 37 kap. SFB innehåller, till skillnad från bestämmelserna om bostadsbidrag, inga uttryckliga hänvisningar som medför att ränta eller dröjsmålsränta kan tas ut vid återbetalning även när förutsättningarna i 108 kap. 2 § inte är uppfyllda. Förarbetena till de särskilda bestämmelserna om sjukersättning innehåller inga uttalanden i fråga om ränta eller dröjsmålsränta ska tas ut vid återbetalning. Däremot uttalas att belopp som ska återbetalas efter avstämning ska hanteras enligt gällande rutiner för återbetalningar (prop. 2007/08:124, sid. 79 f.).

Mot bakgrund av det nyss anförda torde det snarast ses som ett förbiseende att det inte har införts några bestämmelser om att ränta och dröjsmålsränta ska kunna tas ut vid återbetalning av sjukersättning efter avstämning. Med hänsyn till ovan redovisade skäl till när ränta och dröjsmålsränta ska tas ut vid återbetalning av förmåner som omfattas av SFB, samt reglerna för när ränta ska tas ut vid återbetalning efter avstämning av bostadsbidrag, är arbetsgruppens förslag att bestämmelser införas som gör det möjligt att även ta ut ränta och dröjsmålsränta vid återbetalning av sådan sjukersättning som avses i 37 kap. 14 § SFB.

Ränta bör liksom för övriga förmåner inom SFB kunna tas ut antingen om den försäkrade träffat avtal med Försäkringskassan om en avbetalningsplan eller om den försäkrade har medgivits anstånd med betalningen. Dröjsmålsränta bör liksom för övriga förmåner inom socialförsäkringen kunna tas ut om ett belopp som återkrävs inte betalas i rätt tid. På motsvarande sätt som gäller för bostadsbidrag bör varken ränta eller dröjsmålsränta tas ut avseende sådan avgift som avses i 37 kap. 15 § andra stycket SFB.

För beräkning av ränta eller dröjsmålsränta kommer befintliga regler i 108 kap. att gälla. De föreslagna ändringarna innebär att möjligheten att efterge skyldigheten att betala ränta och dröjsmålsränta i 108 kap. 21 § även kommer att gälla för ränta och dröjsmålsränta vid återbetalning enligt 37 kap. 14 §. När det gäller dröjsmålsränta kommer även möjligheten till jämkning enligt 8 § räntelagen (1975:635) att gälla. Genom eftergifts- och jämningsmöjligheterna kommer Försäkringskassan att kunna ta hänsyn till de återbetalningsskyldigas ekonomiska och sociala förhållanden i samband med beslut om ränta och dröjsmålsränta vid återbetalningar av sjukersättning.

5. Överföring av vissa bestämmelser från 37 kap. till 108 kap. SFB

Arbetsgruppens förslag: Bestämmelserna i 37 kap. 16–20 §§ ska upphöra att gälla. Innehållet i bestämmelserna ska i behövliga delar föras över till 108 kap. socialförsäkringsbalken.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Bestämmelserna om återbetalning och eftergift i 37 kap. 16–20 §§ SFB bör med hänsyn till systematiken i balken upphöra att gälla och innehållet i dessa ska i behövliga delar överföras till 108 kap SFB. Detta bör ske genom föreslagna ändringar i 108 kap. 9 och 12–14 §§ SFB. Innehållet i 37 kap. 17 § SFB framgår redan av 108 kap. 11 § SFB.

6. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Arbetsgruppens förslag: Bestämmelserna ska träda i kraft den 1 juli 2014 och tillämpas på återkrav som har beslutats av Försäkringskassan efter ikraftträdandet.

Skälen för arbetsgruppens förslag: När bestämmelserna om ränta och dröjsmålsränta infördes den 1 januari 2007 föreslogs, efter det att Lagrådet förordat detta, övergångsbestämmelser med innebörden att de nya bestämmelserna skulle tillämpas första gången på sådana återkravsbeslut som Försäkringskassan skulle komma att besluta efter ikraftträdandet (prop. 2006/07:49, s. 42).

Arbetsgruppens föreslår därför att det på samma sätt nu införs en sådan övergångsbestämmelse.

7. Konsekvenser

7.1 Administrativa och ekonomiska konsekvenser

Förslaget om utökade möjligheter att ta ut ränta och dröjsmålsränta vid beslut om återbetalning av sjukersättning enligt bestämmelserna i 37 kap. kan förväntas medföra ett visst administrativt merarbete för Försäkringskassan. Kostnaderna för detta beräknas dock bli mycket begränsade i och med att myndigheten redan har ett system som är uppbyggt för uttag av ränta vid återkrav av förmåner enligt SFB. Dessutom bedöms antal ärenden som det ska tas ut ränta eller dröjsmålsränta för i samband med återbetalning av sjukersättning enligt 37 kap. SFB inte vara av någon större omfattning. Enligt uppgift från Försäkringskassan var det under perioden 2011-2013 cirka 6 000 personer som fått beslut om återbetalning av slutlig sjukersättning enligt 37 kap. SFB, dvs. i genomsnitt cirka 2 000 personer per år. Av dessa personer är det naturligtvis inte alla som underlåter att betala i rätt tid, fått en avbetalningsplan eller som har beviljats anstånd med betalningen. De tillkommande kostnaderna bedöms kunna hanteras inom befintliga ramar för Försäkringskassans administration. Förslaget kommer även i viss mån att leda till ökade intäkter för staten.

Förslagen i denna promemoria bedöms inte medföra någon nämnvärd ökning av antalet omprövningar för Försäkringskassan eller av inkommande mål till de allmänna förvaltningsdomstolarna.

7.2 Konsekvenser för de försäkrade

För de försäkrade kan de nya bestämmelserna medföra en merkostnad i form av dröjsmålsränta om de inte betalar återkrävda belopp i rätt tid. Det kan också bli en merkostnad i form av ränta om de försäkrade väljer att återbetala det återkrävda beloppet enligt en avbetalningsplan eller beviljas anstånd med betalningen. Förslagen kommer sannolikt påverka betalningsbenägenheten hos de försäkrade.

Den befintliga möjligheten att efterge skyldighet att betala ränta och dröjsmålsränta samt möjligheten till jämkning av dröjsmålsränta kommer även att gälla för ränta och dröjsmålsränta vid återbetalning efter avstämning enligt 37 kap. 14 § SFB. På så vis blir det möjligt att ta hänsyn till de återbetalningsskyldigas ekonomiska och sociala förhållanden i samband med beslut om ränta och dröjsmålsränta av återbetalningar efter avstämning av sjukersättning

8. Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

108 kap.

9 §

Bestämmelsen i 37 kap. 16 § upphör att gälla och dess innehåll förs in i 108 kap. 9 §. Därmed blir bestämmelserna om ränta och dröjsmålsränta i 108 kap. 15 och 19 §§ tillämpliga även för den som är återbetalningsskyldig enligt 37 kap. 14 §. Som en följd av ändringen blir även bestämmelserna om beräkning av ränta i 16 § samt om eftergift av ränta och dröjsmålsränta i 21 § tillämpliga för den som ska betala ränta eller dröjsmålsränta vid återbetalning enligt 37 kap. 14 §. Övriga ändringar som avser bostadsbidrag är endast av redaktionell art.

12–14 §§

Ändringarna innebär att innehållet i bestämmelserna i 37 kap. 18–20 §§, som föreslås upphöra att gälla, förs samman med bestämmelserna i 108 kap. 12–14 §§. Syftet är att samla balkens bestämmelser om återkrav och ränta i 108 kap. Övriga ändringar är endast av redaktionell art och syftar till att anpassa lagrummen så att de blir tillämpliga såväl för sjukersättnings- som bostadsbidragsärenden. I ett ärende om sjukersättning finns nämligen endast *en* enskild part medan det i ett bostadsbidragsärende kan förekomma två sökanden och därmed solidariskt återbetalningsskyldiga parter.

18 §

Ändringen är en följd av att det införs en skyldighet för den som är återbetalningsskyldig enligt 37 kap. 14 § att betala ränta enligt 15 § och innebär att ränta inte ska tas ut för sådan avgift som avses i 37 kap. 15 § andra stycket.

20 §

Ändringen är en följd av att det införs en skyldighet för den som är återbetalningsskyldig enligt 37 kap. 14 § att betala dröjsmålsränta enligt 19 § och innebär att dröjsmålsränta inte ska tas ut för sådan avgift som avses i 37 kap. 15 § andra stycket.

Övergångsbestämmelse

Övergångsbestämmelsen innebär att bestämmelserna om ränta är tillämpliga första gången på sådana återkrav som beslutats av Försäkringskassan efter ikraftträdandet. I en situation då ett och samma återkrav blivit föremål för mer än ett beslut av Försäkringskassan, tar övergångsbestämmelsen sikte på tidpunkten för det första beslutet. Det innebär att om t.ex. ett beslut följts av ett omprövningsbeslut så är det tidpunkten för det första beslutet som avgör om ränta kan påföras återkravet eller inte.